

МОДЕЛЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ІНЖЕНЕРА-ПЕДАГОГА ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ

У статті розглянуто підхід до моделювання професійних якостей інженера-педагога швейного профілю, що дає змогу виділити рівні професійних якостей, а також структурно зобразити їх інтегральний характер.

Ключові слова: галузеві якості, інженер-педагог швейного профілю, інтегральний характер, модель, професійні якості, рівень.

Сучасна професійна освіта націлена на формування гармонічно та всебічно розвинутої особистості майбутнього інженера-педагога. Такі цілі передбачають формування у фахівця різноманітних знань, умінь, навичок, професійних якостей, компетенцій. Ці вимоги зазначені в освітній документації. Відомо, що професійні якості інженера-педагога швейного профілю переважно не формуються цілеспрямовано, а відтак і рідко перевіряється ступень їх сформованості перед початком трудової діяльності. Така перевірка є необхідним складником діагностики готовності до професійної діяльності. Логічно, що перед формуванням необхідно визначити систему показників, які формуються. Звідси постає проблема систематизації та моделювання професійних якостей інженера-педагога швейного профілю.

Аналіз літератури дає змогу зробити висновок, що під професійними якостями розуміють індивідуальні якості та характеристики суб'єкта діяльності, що впливають на ефективність професійної діяльності та успішність її засвоєння [1]. Багато науковців у своїх працях приділяють увагу визначенню переліку професійних якостей інженера-педагога. Так, різними дослідниками були виділені професійні якості, що можуть бути умовно віднесені до інваріантних [2], тобто таких, які є незмінними характеристиками інженера-педагога незалежно від його спеціалізації.

Більшість дослідників у рамках професіографічного підходу займалися аналізом, вивченням професійних якостей, складанням професіограм інженера-педагога. Багато авторів систематизували професійні якості за групами. Підсумок аналізу літературних джерел щодо груп професійних якостей майбутнього інженера-педагога подано у вигляді таблиці.

Е.Ф. Зеєр виділяв чотири групи соціально та професійно важливих якостей [3]. Сучасні науковці І.В. Каук, В.А. Логінов доробили класифікацію Е.Ф. Зеєра. До професійно-педагогічної спрямованості дослідники додали якості, що пов'язані із соціальною комунікацією, лідерством, розширили групу професійної компетентності, значно доповнили професійно важливі якості особистості. До психодинамічних властивостей І.В. Каук і В.А. Логінов додали врівноваженість, високий темп психічної реакції, успішність формування навичок, екстравертованість, пластичність.

І.Б. Васильєв, складаючи психограму інженера-педагога, виділив три групи професійно важливих якостей інженера-педагога, що зазначені в таблиці. Крім того він відзначав, що підвищений загальноосвітній і загальнокультурний рівень, емоційна врівноваженість, життєрадісність і перевага

сангвінічного темпераменту забезпечують хорошу психологічну основу професійно-педагогічної діяльності [4].

Таблиця

Групи професійних якостей майбутнього інженера-педагога

Автори-дослідники						
Назви груп професійних якостей						
	Е.Ф. Зеєр	І.В. Каук, В.А. Логінов	І.Б. Васильєв	Л.З. Тархан	О.І. Тютюнник	В.Е. Турянська
	1) професійно-педагогічна спрямованість; 2) професійна компетентність; 3) професійно важливі якості; 4) психодинамічні характеристики	1) професійно-педагогічна спрямованість; 2) професійно-педагогічна компетентність; 3) професійно важливі якості особистості; 4) психодинамічні властивості	1) моральні; 2) комунікативні якості; 3) організаційні якості	1) психофізіологічні якості; 2) професійні якості	1) соціально-психологічні; 2) психофізіологічні	1) професійна мотивація; 2) професійна цілеспрямованість; 3) когнітивні якості; 4) комунікаційні якості; 5) регулятивні якості

Український науковець Л.З. Тархан крім двох груп професійних якостей інженера-педагога, що наведені в таблиці, окремо виділяла ще такі якості, що мають вплив на результативність професійної діяльності, як самовдосконалення, комунікабельність, культура спілкування та поведінки, знання мов, самоаналіз і самооцінка, перетворення наукових знань в діяльність, використання теоретичних знань на практиці, техніко-технологічна компетентність, дидактична компетентність.

Російська дослідниця О.І. Тютюнник надала досить розгорнутий перелік професійно значущих якостей майстра виробничого навчання, який звела до двох великих груп, що наведені в таблиці.

В.Е. Турянська, вивчаючи психологічну культуру як чинник успішності професійної діяльності майбутнього інженера-педагога та як одну з професійно важливих якостей, розробила психограму фахівця інженерно-педагогічного профілю.

Освітньо-кваліфікаційна характеристика інженера-педагога [5] надає такі вимоги до випускника: професійна компетентність, розвинуті мовні та слухові здібності, психічна рівноваженість, високий рівень пам'яті, високий рівень концентрації та розподілу уваги, розвинуте логічне, образне, наочно-дійове, практичне, абстрактне мислення.

Аналіз професіограм фахівців швейного профілю надає можливість визначити варіантні професійні якості, тобто ті, що визначаються специфікою галузі.

Професійні якості, що притаманні інженеру-педагогу швейного профілю, безперечно, знаходяться у складному взаємозв'язку, про що свідчить інтегральний характер професійних якостей [6]. Очевидно, що одні є більш широкими, ніж інші, та включають в себе певні професійні якості. Таким

чином, постає *мета* дослідження – змоделювати професійні якості майбутнього інженера-педагога швейного профілю.

Модель – це схема будь-якого явища, що представляє його в найбільш загальному вигляді [7]. Інтегральний характер професійних якостей інженера-педагога надає можливість представити професійні якості у вигляді схеми – узагальненої моделі [8] (рис. 1).

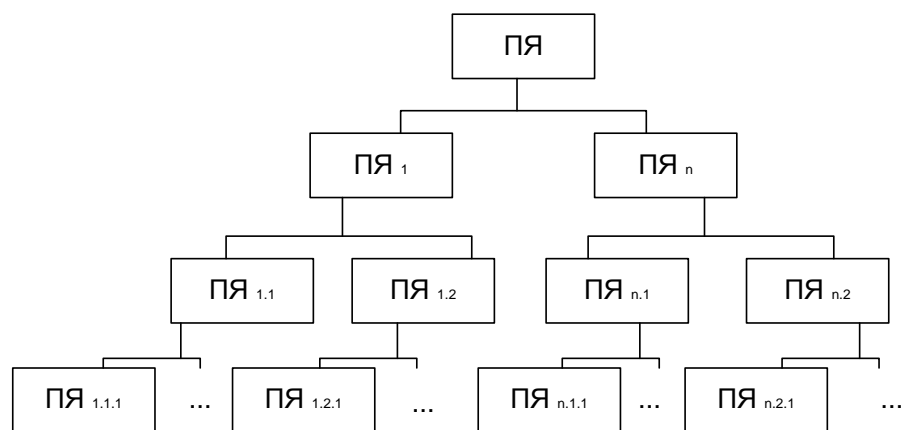

Рис. 1. Узагальнена модель професійних якостей інженера-педагога

Професійні якості інженера-педагога (“ПЯ”) мають інтегральний характер, складаються з професійних якостей та їх груп на різних рівнях. Кількість професійних якостей, що входять у складі професійної якості більш високого рівня може різнитися (до кількості “n”).

Відповідно до моделі професійних якостей інженера-педагога (рис. 2), професійними якостями першого рівня є: СПЯ – спеціальні (професійно важливі) якості, ЗПЯ – загальні (професійно значущі) якості.

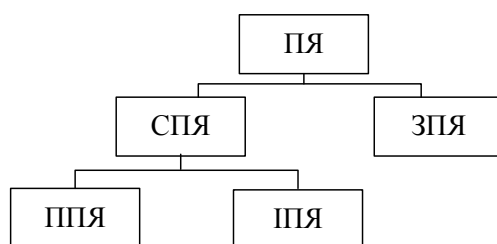

Рис. 2. Модель професійних якостей інженера-педагога (за визначеними групами)

Перші два рівні моделі професійних якостей є загальними щодо інженерів-педагогів різних спеціалізацій, тобто вони є інваріантними. Наступна деталізація (декомпозиція) професійних якостей дає змогу визначити їх варіативні рівні.

На другому рівні моделі професійних якостей інженера-педагога швейного профілю знаходяться групи спеціальних професійних якостей: ППЯ – педагогічні, ПЯ – інженерні (рис. 3).

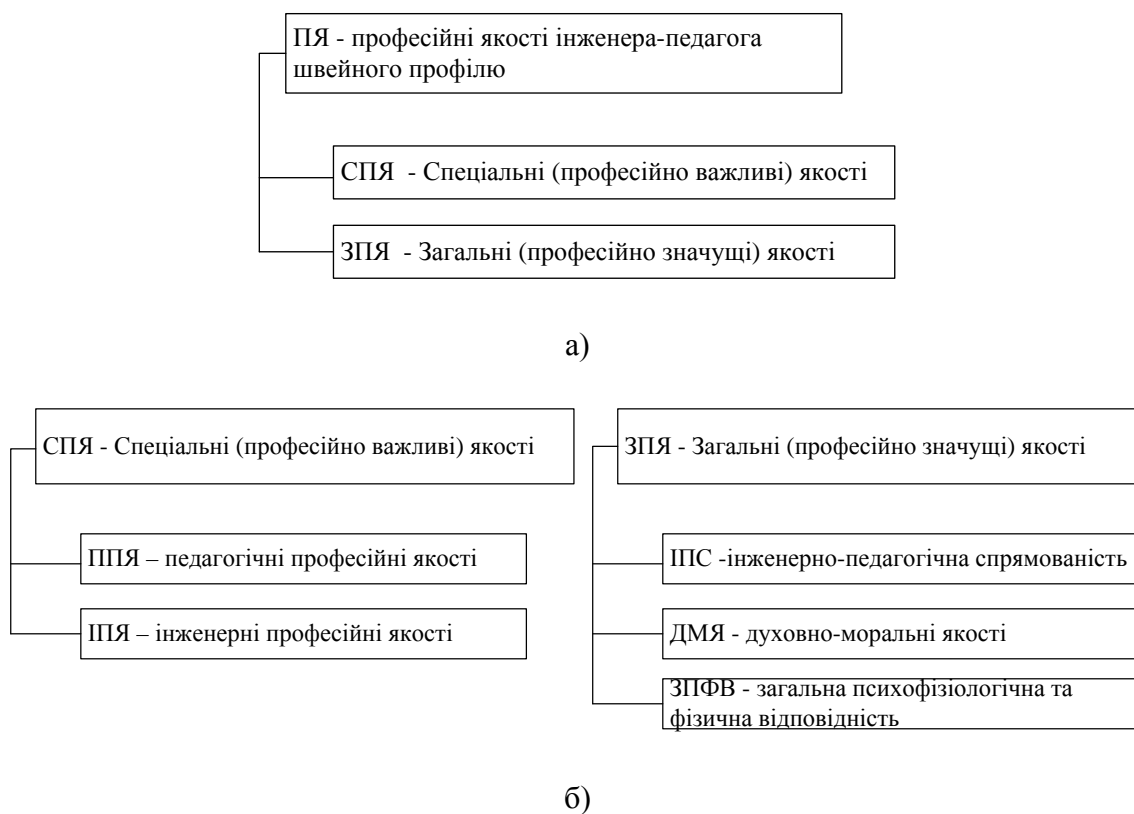

Рис. 3. Перший (а) та другий (б) рівні моделі професійних якостей інженера-педагога швейного профілю

На третьому рівні як педагогічні, так і інженерні професійні якості складаються з п'яти інтегральних якостей (рис. 4).

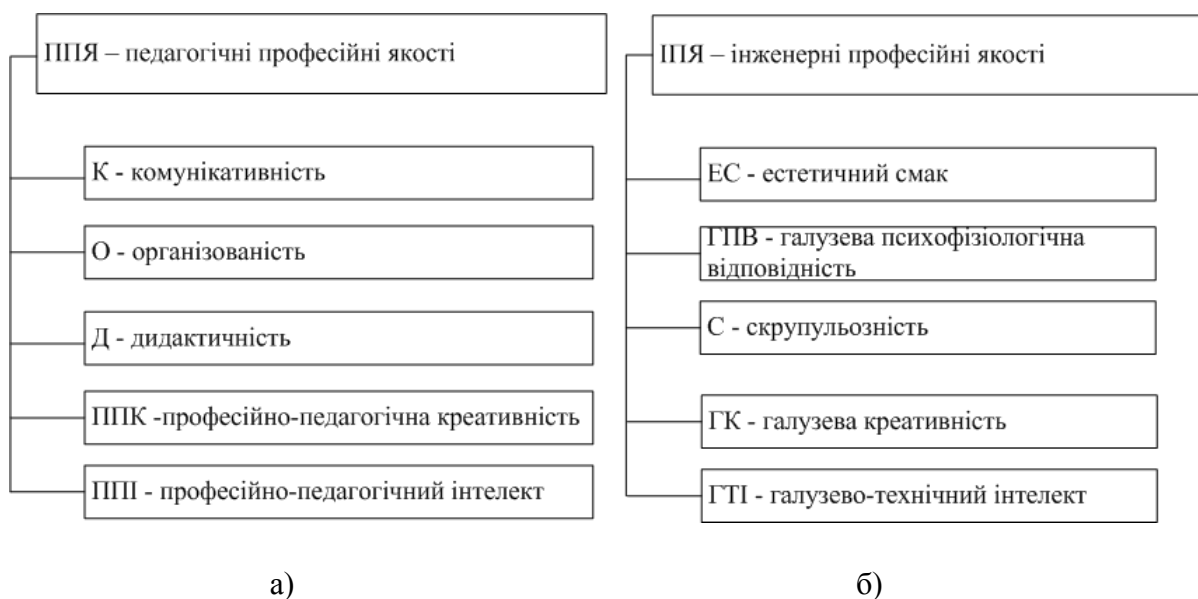

Рис. 4. Третій рівень моделі професійних якостей інженера-педагога швейного профілю: а) для педагогічних професійних якостей; б) для інженерних (галузевих) професійних якостей

Модель професійних якостей інженера-педагога може бути представлена у вигляді формули:

$$ПЯ_{іншп} = \{ ЗПЯ (ІПС; ДМЯ; ЗПФВ); СПЯ [ППЯ (К; О; Д; ППК; ППІ); ПЯ (ЕС; С; ГПВ; ГТІ; ГК)] \}, \quad (1)$$

де $ПЯ_{іншп}$ – професійні якості інженера – педагога швейного профілю;
 $ЗПЯ (ІПС; ДМЯ; ЗПФВ)$ – множина загальних професійних якостей;
 $СПЯ [ППЯ(...); ПЯ(...)]$ – множина спеціальних професійних якостей;
 $ППЯ (К; О; Д; ППК; ППІ)$ – множина педагогічних якостей;
 $ПЯ (ЕС; С; ГПВ; ГТІ; ГК)$ – множина інженерних якостей;

Четвертий рівень охоплює складові професійних якостей, які наведені у вигляді множини педагогічних (К; О; Д; ППК; ППІ) та інженерних (ЕС; С; ГПВ; ГТІ; ГК) якостей формули (1).

Розгляду характеристики окремих педагогічних якостей присвячено велику кількість досліджень (М.Н. Єрмоленко, Е.Ф. Зеєр, Н.В. Кузьміна, Ю.Н. Кулюткін, М.І. Лук'янова, А.К. Маркова, Л.М. Мітіна, Н.С. Мойсеюк, В.О. Сластьонін). Тому четвертий рівень професійних якостей продемонструємо на прикладі інженерних (галузевих) якостей (рис. 5).

Рис. 5. Четвертий рівень моделі професійних якостей інженера-педагога швейного профілю (для галузевих якостей)

Четвертий рівень моделі професійних якостей дає змогу виділити окремі професійні якості, що потрібно формувати в процесі професійної підготовки фахівців.

Висновки. Таким чином, моделювання професійних якостей інженера-педагога може застосовуватись для розробки освітньо-кваліфікаційної характеристики, що, як відомо, поряд зі знаннями, уміннями, навичками, повинна включати перелік професійних якостей. Результати моделювання професійних якостей інженера-педагога є орієнтиром при розробці або виборі технологій навчання, тобто визначенні цілей, змісту, а також засобів і методів навчання. За результатами моделювання також можливе проведення діагностики рівня сформованості професійних якостей у майбутніх інженерів-педагогів швейного профілю в кінці професійного навчання.

В подальших дослідженнях доцільно детально розглянути структуру інтегральних якостей майбутнього інженера-педагога швейного профілю. Можливо також визначити, на яких дисциплінах, в яких темах, якими методами та засобами треба формувати професійні якості у майбутніх інженерів-педагогів швейного профілю.

Список використаної літератури

1. Шадриков В.Д. Психология деятельности и способности человека / В.Д. Шадриков. – 2-е изд., перераб. и доп. – М., 1996. – 320 с.
2. Леднев В.С. Содержание образования : учеб. пособ. / В.С. Леднев. – М. : Высш. шк., 1991. – 360 с.
3. Зеер Э.Ф. Профессиональное становление личности инженера-педагога / Э.Ф. Зеер. – Свердловск : Изд-во Урал. ун-та, 1988. – 120 с.
4. Устемиров К.У. Методика обучения общетехническим и специальным дисциплинам / К.У. Устемиров, И.Б. Васильев, Т.А. Девятьярова. – Алматы : РОД и АЛ, 2006. – 304 с.
5. Освітньо-кваліфікаційна характеристика магістра напряму підготовки 0101 Педагогічна освіта за спеціальністю 8.010104.23 Професійне навчання. Технологія текстильної та легкої промисловості: галузевий стандарт вищої освіти України / Мін-во освіти і науки України. – К., 2000. – 34 с.
6. Александрова Н.А. Развитие профессионально важных качеств в контексте профессиональной социализации личности / Н.А. Александрова, И.С. Посохова / Проблемы инженерно-педагогического образования : сб. научн. тр. / УИПА. – Х., 2011. – № 30–31. – С. 33–35.
7. В.В. Лопатин. Малый толковый словарь русского языка : ок. 35 000 слов / В.В. Лопатин, Л.Е. Лопатина. – М. : Рус. яз., 1990. – 704 с.
8. Лазарев М.І. Полісистемне моделювання змісту технологій навчання загальноінженерних дисциплін : монографія / М.І. Лазарев. – Х. : НФаУ, 2003. – 356 с.

Александрова Н.А. Моделирование профессиональных качеств будущего инженера-педагога швейного профиля

В статье рассмотрен подход к моделированию профессиональных качеств инженера-педагога швейного профиля, который позволяет выделить уровни профессиональных качеств и структурно представить их интегральный характер.

Ключевые слова: отраслевые качества, инженер-педагог швейного профиля, интегральный характер, модель, профессиональные качества, уровень.

Oleksandrova N. Modeling of engineers-teachers' of sewing profile professionally important qualities

The way of modeling of engineers-teachers' of sewing profile professionally important qualities is examined in the article. This way allows to single out the levels of professionally important qualities and to represent their integral nature.

Key words: branch qualities, engineer-teacher of sewing profile, integral nature, model, professionally important qualities, level.